

неотъемлемой частью Общей политики безопасности и обороны ЕС в рамках Общей внешней политики и политики безопасности Союза. Вопросы безопасности и обороны достаточно уязвимы для суверенитета каждого государства, поэтому согласование принципов, направлений и приоритетов совместной безопасности и сотрудничества с НАТО заняло длительное время. С развитием Европейского Сообщества создан ряд структур и принято принципиальные документы в сфере политики безопасности. В статье исследована эволюция политики безопасности ЕС, которая разрабатывалась под влиянием внешних вызовов и угроз.

Ключевые слова: Европейский Союз, безопасность, оборона, Петербургские задачи, Стратегия безопасности для Европы.

Стаття надійшла до редколегії
29.04.2017 р.

УДК 327:297 (44)

Наталія Малиновська

Франкофонія як інтеграційний процес зовнішньої політики Франції (на прикладі африканських країн)

В статті аналізуються історичні та сучасні умови створення руху Франкофонії як частини зовнішньої політики Франції, спрямованої на колишні французькі колонії. Франкофонія розглядається як частина культурної дипломатії, структура якої націлена на поширення французької мови і культури в освітньому, інформаційному, культурному напрямках за кордоном. Актуальність питання полягає у використанні засобів культурної дипломатії для досягнення політичних цілей Франції в ісламізованих країнах Африки, збереження свого впливу, позитивного сприйняття присутності Франції в регіоні. Важливим є питання взаємної співпраці та прагнення колишніх колоній у збереженні відносин з Францією і членства у Міжнародній організації Франкофонія.

Ключові слова: Франція, зовнішня політика, Франкофонія, культурна дипломатія «м'яка сила», колонії, країни Африки, іслам.

Постановка наукової проблеми та її значення. З розпадом Французької колоніальної імперії перед Французькою Республікою

постало питання визначення нового формату відносин з колишніми колоніями. В контексті того, що культурний напрям завжди був невід'ємною частиною французької зовнішньої політики, він став пріоритетним напрямом на новому етапі взаємовідносин. Тривалий час французька мова, а з нею французька культура та традиції проникали, а тому і стали частиною повсякденного життя колишніх французьких колоній. У деяких африканських країнах французька мова є єдиною державною мовою. Через економічні, торговельні зв'язки, підтримку французької африканської валюти, продовження співпраці було вигідно обом сторонам, при цьому кожна з них переслідувала власні, вигідні для себе, цілі. Ця співпраця була об'єднана під егідою Міжнародної організації Франкофонія (МОФ). Крім того, у Франції проживає одна з найбільших груп мігрантів з країн Африки та Близького Сходу, а тому поширення французької мови і культури всередині країни і за її межами допомагає позитивному іміджу країни, інтеграції іммігрантам з колишніх колоній.

Аналіз останніх досліджень. У вільному доступі знаходиться значний обсяг інформації про діяльність мережі французьких культурно-освітніх центрів з описом заходів та інформаційних приводів. Разом з тим є необхідність в аналізі впливу франкофонних організацій на позитивне сприйняття Франції за кордоном. Особливого вивчення потребують питання фінансування цих мереж та їх порівняння у різні роки. Для дослідження юридичних та економічних аспектів культурної політики була опрацьована законодавча база Франції на сайтах Сенату (www.senat.fr), Міністерства закордонних та європейських справ Франції (www.diplomatie.gouv.fr), законодавчої бази La documentation Francaise (www.ladocumentationfrancaise.fr). Варто відмітити наукові напрацювання О. Кучмій, Н. Сербіни, О. Ошитко, О. Смірної. Значно більше досліджена структурна складова культурної дипломатії та відповідно її підструктурні елементи.

Метою дослідження є аналіз впливу діяльності Франкофонії на території колишніх французьких колоній, як процесу інтеграції франко-африканських та франко-арабських відносин та спосіб «м'якої» сили французької політики.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Культурний напрям зовнішньої політики уособлює культурну дипломатію і насамперед втілюється Міністерством закордонних справ Франції. Цьому сприяє широке використання французької мови, яка залишається єдиною чи однією з офіційних мов багатьох африканських країн, що можна побачити на рис. 1, однією з шести офіційних і однією з двох робочих мов ООН, а також однією з двох офіційних мов Міжнародного Суду в Гаазі.

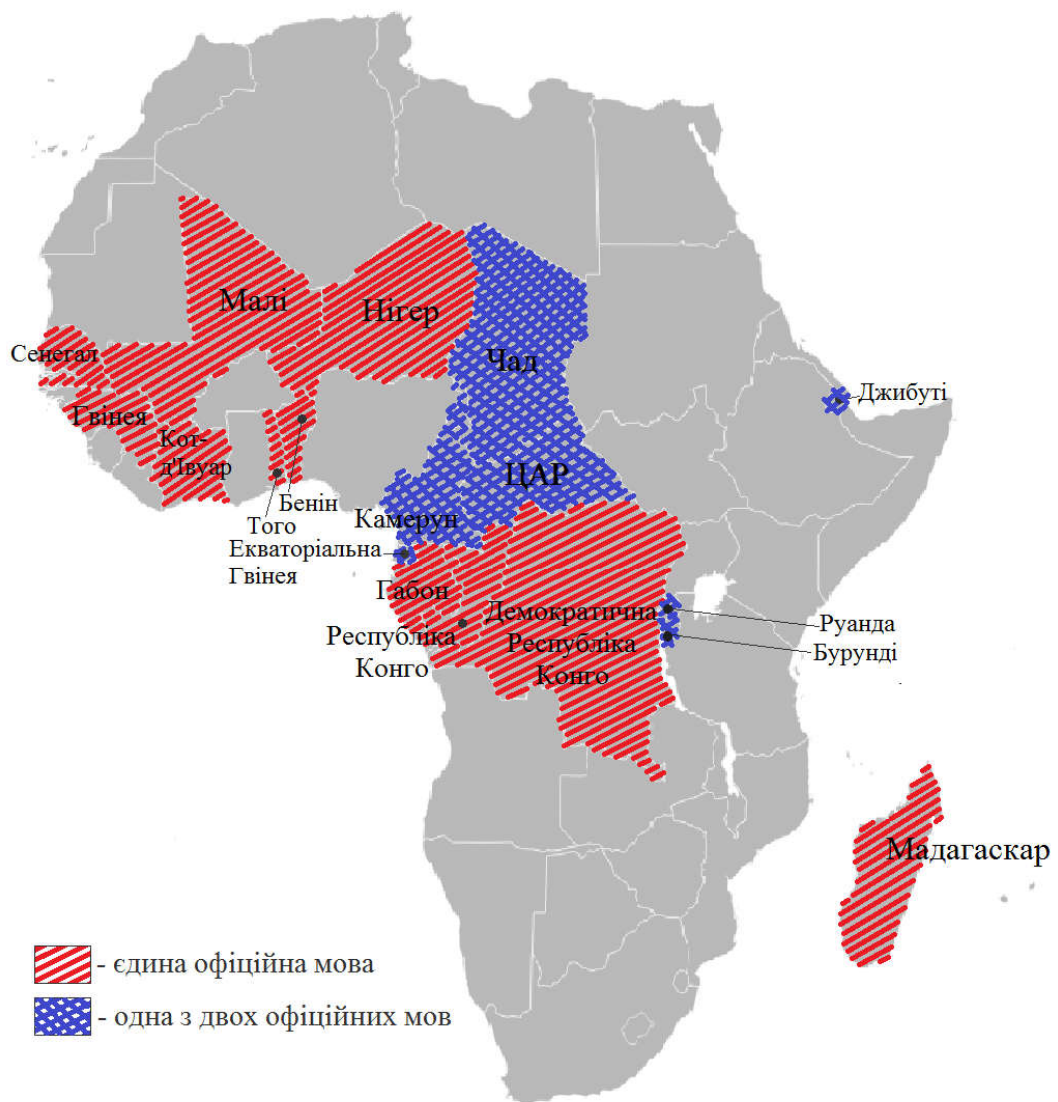

Рис. 1. Статус французької мови в країнах Африки

Культурний напрям політики націлений на створення сприятливих культурних, освітніх та інформаційних умов середовища франкомовних країн, налагодження культурної франко-арабської та франко-африканської співпраці. Зважаючи на значні франкомовні осередки, внаслідок колоніальної політики, культурний напрям більше зорієнтований на країни Африки. Культурна політика в близькосхідному регіоні значно менше централізована і структурована.

Результатом культурної політики Франції має бути позитивне сприйняття Франції, відкриття та функціонування франкомовних освітніх закладів, які в цілому сприяють позитивному сприйняттю французької зовнішньої політики за кордоном. На думку вітчизняної дослідниці О. Кучмій зовнішньополітичні стратегії Франції дають підстави охарактеризувати доктрину спрямованої Франкофонії як зовнішню культурну політику м'якого тиску сучасної держави «середнього рангу, яка здійснює глобальний вплив». Доктрина спрямованої Франкофонії дає Франції змогу реалізувати політику універсалізму, як історичну можливість забезпечити статус впливового лідера у світі і розглядається як найбільш ефективна складова зовнішньої політики та дипломатичної діяльності у франкофонних державах. Культурна дипломатія Франції в сучасній міжнародній практиці характеризується як символічна або «м'яка влада», пов'язана з концепцією захисту національних інтересів держави та прагненням зміцнити політичні позиції у світі [9]. Після завершення деколонізації, у лютому 1965 році глава Тунісу Х. Бургіба запропонував створити франкомовну спільноту у регіоні, що на його думку мало збагачувати культурну спадщину Африки. У 1970 році 18 країн приєдналися до руху, але тільки у 1986 році відбувся перший Саміт Франкофонії. Починаючи з 1990-х років відбулося інституційне формування Міжнародної організації Франкофонії. Для того, щоб надати організації політичного виміру, в 1997 році на Саміті Франкофонії була введена посада Генерального секретаря, що в цілому посилило значення організації в міжнародних відносинах. Нині організація нараховує 56 держав і урядів [3; 4]. Відповідно культурна та лінгвістична політика франкофонного простору базується на трьох основних «стовпах»:

1. Дипломатичний успіх МОФ, яка має свою структуру, правила та є учасником сучасних умов глобалізації;
2. Франція – як основа Франкофонії, позаяк Франція фінансує 80 відсотків бюджету організації;
3. Франкомовне «громадянське суспільства» зі спільними цінностями, філософією [12, с. 107]. Конкуруючи з англomовним середовищем, Франція ставила за мету створення уніфікованого мовного та культурного середовища, і, таким чином, структурованість організації сприяла їй, як повноцінному учаснику глобалізаційних процесів. Для прикладу візьмемо співвідношення внесків кожної країни на початку інституціалізації МОФ, що представлено в таблиці 1 [7]. Загалом це характеризує визначальних учасників і відповідну політику організації. Попри те, що в різні роки Франція дещо змінює розмір кредитування, вона залишається головним інвестором Франкофонії.

Таблиця 1

**Внесок франкомовних країн для фінансування МОФ,
мільйони франків**

Учасники	Внесок у 1999 році	Сукупний внесок 1998-1999 років	Відсоткова частка
Франція	282	564	76,7
Канада	43,05	86,1	11,7
Канада/Квебек	16,54	33,08	4,4
Канада/Брансуїк	0,96	2	0,3
Французьке товариство Бельгії	14,14	29,28	3,9
Швейцарія	5,9	11,9	1,6
Монако		1,5	0,2
Буркіна-Фасо	0,21	4,2	0,6
Камерун	0,25	0,5	0,08
Кот-д'Івуар		1	0,14
Габон		1	0,14
Ліван	0,2	0,4	0,07

Мавританія	0,25	0,5	0,08
Сенегал	0,2	0,4	0,07
ВСЬОГО:	364,15	735,86	100

Культурна дипломатія Франції характеризується жорсткою централізацією та прямим державним контролем, тобто політика міжкультурного співробітництва здійснюється через урядові структури (Міністерство закордонних справ, Міністерство культури та комунікацій) або визначені національні установи в зарубіжних країнах [11, с. 125]. Підтвердженням розширення діяльності Франкофонії є її структура, наведена у таблиці 2. Інституціалізація організації та різноманітність її функцій, залучення держав-членів спрямовані на виконання завдань Франкофонії і її якісного поширення на всіх рівнях.

Таблиця 2

Структура Міжнародної організації Франкофонії (МОФ)

Структурний підрозділ	Характеристика
Саміт глав держав і урядів країн-членів МОФ	Збирається раз у два роки для обговорення перспектив розвитку організації.
Міжміністерська конференція Франкофонії	Об'єднує міністрів, які відповідають за питання Франкофонії, проводить засідання не менше одного разу в рік, планує виконання рішень самітів МОФ.
Саміт глав держав і урядів країн-членів МОФ	Збирається раз у два роки для обговорення перспектив розвитку організації.
Генеральний секретаріат	Створений за рішенням Саміту в Ханой в 1997 році.
Постійна рада Франкофонії	До неї входять постійні представники глав держав і урядів, члени організації. Як правило, засідання проводяться раз в триместр.

Міжурядове агентство Франкофонії	Створене у 1970 році як головний оператор Франкофонії.
Парламентська асамблея Франкофонії	Створена у 1967 році та об'єднує парламентарів держав-членів організації.
Університетське агентство Франкофонії	Створене у 1961 році, до складу якого входять близько 400 членів: університетів, інститутів, дослідницьких центрів.
Університет Сенгора в Олександрії	Міжнародний університет французької мови відкритий у 1979 році та нараховує близько 100 членів з 45 країн.
Міжнародний телевізійний канал TV5	Французьке мовлення та трансляція в Європі, Америці, Африці.

Джерело: [14, с. 164].

На початкових етапах Франкофонія формувалася для збереження та просування французької мови і культури. Як писав у своїй статті Генеральний секретар ООН Бутрос Бутрос Галі, Франкофонія народилася з бажання відчувати себе французом [6, с. 37]. Французам вдалося створити унікальну формулу взаємовідносин зі своїми франкофонними партнерами. Вони не нав'язують їм свою мову і культуру, навпаки колишні колонії зацікавлені в приналежності до неї. Новими членами керують прості прагнення: Франція – індустріально розвинена держава. Знання її мови і культури дає реальну можливість змінення якості життя. При цьому «Франкофонія», вбираючи в себе інші культури і мови, не знищує їх, а надає їм можливість розвиватися як «меншим братам» [Роль Франції и Международной организации «Франкофония», с. 96].

Однак цілі Франкофонії поступово розширюються. Сьогодні вона спрямована на захист миру, демократії і прав людини, розвиток французької мови і культури, базової освіти, професійного та технічного навчання, вищої освіти і наукових досліджень. Для прикладу, у 2004 році Франція виділила 882 мільйони євро, що складало 87 відсотків всього бюджету для фінансування шкіл і французьких культурних організацій [8]. У 2014 році під керівництвом міністра-делегата у справах французів за кордоном і

Франкофонії розпочата програма «Франція для Півдня» (France commits to the South) для підтримки соціальних ініціатив громадян Африки, Близького Сходу, Азії і Південної Америки зі щорічним бюджетом 500 мільйонів євро [1].

Франкофонію часто називають «м'якою силою». Мирне поширення французької культури є стабільним інструментом зовнішньої політики Франції. Ця політика реалізовується через діяльність:

- головного франкофонного каналу «TV5», який транслюється 24 години на добу у 200 країнах;
- 1200 осередків Альянс Франсез у 138 країнах;
- 154 культурних центрів у 92 країнах світу;
- Міжнародної федерації викладачів французької мови, яка нараховує 70 тисяч викладачів;
- мережі інститутів: Світська французька місія, розгалуження якої становить 70 закладів у 40 країнах; 27 навчально-дослідних інститутів; Національного інституту східних мов і цивілізацій з вивченням 93 мов;
- Міжнародної асоціації мерів-франкофонів, яка об'єднує 156 столиць і метрополій 46 країн світу;
- Фонду Ашетт, який направлений на допомогу молодим талантам, лікарську допомогу дітям і Франкофонію;
- мережі 29 кампусів і 11 інформаційних центрів доступу для координування функціонування франкофонного середовища.
- 20 мультинаціональних науково-дослідних центрів для дослідження французької мови, її лінгвістичної і культурної різноманітності; демократії і правової держави; комунікаційних та інформаційних технологій; навколишнього середовища. Половина вчених цих центрів є представниками африканських держав [12, с. 107-108].

Окремо варто відмітити вищезазначену мережу неприбуткової громадської організації Альянс франсез (Alliance Francaise), яка заснована 1883 року з ініціативи відомих діячів Ф. де Лессепа, Л. Пастера, Е. Ренана, Ж. Верна і П. Камбона. Альянс офіційно визнаний Міністерством закордонних справ Франції як інструмент громадської дипломатії, що координує діяльність розгалуженої мережі фонду. Його діяльність фінансується за рахунок численних

приватних фондів. Також недержавними структурами культурної дипломатії є l'Association française d'action artistique, La Maison des cultures du monde, l'Association pour la diffusion de la pensee francaise, Unifrance films pour le cinema, Television France International (TVFI), France Edition та інші [10].

Попри вагомий внесок у розвиток освіти і культури, Франція зазнає критики щодо діяльності Франкофонії. Необхідно відмітити, що тільки законом 94-665 від 4 серпня 1994 року французька мова була офіційно визнана державною мовою Франції. Головним чином, Закон мав на меті протистояти поширенню англійської мови, зобов'язував використання французької в офіційних документах, освітній, торгівельній, трудовій, громадській сферах [5]. В свою чергу міноритарні мови, до яких відносять не тільки 7 мов етнічних меншин, що історично опинилися в складі французької держави (окситанська, італійська на Корсиці, каталонська, німецька в Ельзасі і частині Лотарингії, нідерландська у Фландрії, бретонська і баскська), але і мови значних груп емігрантів (арабсько-магрибська, циганська, західно-вірменська та інші), розглядаються як національне багатство. Франція проголошується політикультурною державою, але з однією національною мовою [Роль Франции и Международной организации «Франкофония», с. 96].

Французькі позиції досить чітко показує промова Н. Саркозі в Дакаті в рамках офіційного візиту по країнах Африки в перший рік каденції. Франція визнає, що вони прийшли на африканську землю, з якої потіснили вірування, мову, культуру, звичаї, але разом з тим вважають, що африканці так само мають розділити з ними відповідальність за це. Найбільшої критики зазнали тези його виступу, про те що «африканська людина ще не увійшла в історію» і французький колоніалізм не варто звинувачувати у всіх проблемах Африки – війнах, геноциді, корупції. «Ніхто не може вимагати від нинішнього покоління відповіді за злочини, здійснені попередніми поколіннями» [2]. Так само Франція не бачить проблем своєї культурної політики, витісняючи культуру і мову африканських народів, натомість популяризує франкомовне середовище та пов'язані з ним можливості для молодого покоління.

Розширення структури і мережі Франкофонії, продовження її стабільного фінансування доводить, що Франція продовжує

орієнтуватися на франкомовне середовище в ісламізованих країнах Африки. Розгалужена мережа освітніх і культурних закладів, інформаційних засобів є рупором Франції, становить альтернативу і конкуренцію для культури та цінностей країн і народів Африки. Франкофонія декларує позитивні наміри для створення уніфікованого середовища і рідко зустрічає офіційну критику. Попри те, що Франція публічно підтримує розвиток інших культур, переважна більшість країн Африки та Близького Сходу не можуть конкурувати з французькими фінансовими потоками.

Висновки. Таким чином, через економічні та торговельні домовленості, військову співпрацю та присутність, активне поширення французької мови та культури, Франція реалізує свої політичні амбіції у вигляді збереження впливу в колишніх колоніях, в країнах Африки та Близького Сходу. Не можна не зважати на історичні традиції французького панування, оскільки вони відображають сучасну залежність ряду африканських держав і задають тон для відносин Франції з іншими державами регіону. Франція почувається господарем, адже попри критику, вона не визнає помилок минулого, не вчиться на них і продовжує контролювати військові, економічні, комунікаційні, інфраструктурні, освітні, культурні мережі в країнах колишнього панування, головні умови, що окреслюють незалежність кожної держави. Франкофонне середовище направлене на однорідне мовне та культурне середовище і оминає релігійні питання, створюючи таким чином вільний доступ для ісламізованого суспільства.

Перспективи подальших досліджень будуть пов'язані з комплексним дослідженням культурної дипломатії Франції в країнах колишніх колоній, вивченням впливу руху Франкофонії на просування французьких національних інтересів за кордоном, позитивне позиціонування Франції в країнах Африки та використання засобів культурної політики в досягненні цілей в політичному, економічному та військовому напрямках в країнах Африки та Близького Сходу.

Список використаних джерел

1. Development – «France commits to the South» programme. [Electronic resource] // French Ministry of Foreign Affairs and International Development. – 10 March 2015. – Access mode :

<http://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/development-assistance/events/events-2015/article/development-france-commits-to-the>.

2. L'intégralité du discours du président Nicolas Sarkozy de la République, prononcé le 26 juillet 2007, à Dakar [Electronic resource] // Le Monde Afrique. – 2007. – Access mode : http://www.lemonde.fr/afrique/article/2007/11/09/le-discours-de-dakar_976786_3212.html.

3. Le message culturel de la France et la vocation interculturelle de la francophonie. [Electronic resource] ; [par M. J. Kristeva-Joyaux]. – France: Conseil économique, social et environnemental, 2009. – №19. – 122 p. – Access mode : <http://www.enssib.fr/bibliotheque-numerique/documents/40675-le-message-culturel-de-la-france-et-la-vocation-interculturelle-de-la-francophonie.pdf>.

4. Les principales propositions du rapport. [Electronic resource] / Site du Sénat. – Access mode : http://www.senat.fr/rap/r04-091/r04-0911.html#_Toc90119539.

5. Loi n° 94-665 du 4 août 1994 (dite Loi Toubon). [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.avenir-langue-francaise.fr/articles.php?lng=fr&pg=8>.

6. Masure R. Les Centres culturels français d'Afrique francophone, des structures légitimes, entre développement et influence, qui peinent à trouver un second souffle [Electronic resource] / R. Masure. – France : Institut d'Etudes Politiques de Lyon, 2009. – 100 p. – Access mode : http://doc.sciencespo-lyon.fr/Ressources/Documents/Etudiants/Memoires/Cyberdocs/MFE2009/masure_r/pdf/masure_r.pdf.

7. Projet de loi de finances pour 1999. [Electronic resource] // AVIS 67 (98-99). – T. XIII Commission des Affaires Culturelles. – Access mode : <https://www.senat.fr/rap/a98-06713/a98-067132.html>.

8. Un soft power à la française? [Electronic resource] // La documentation Française. – Access mode : <http://www.ladocumentationfrancaise.fr/dossiers/d000544-quelle-place-pour-la-france-dans-le-monde/un-soft-power-a-la-francaise>.

9. Кучмій О. П. Міжкультурне співробітництво як чинник зовнішньої та внутрішньої політики в умовах державотворчих зрушень: Автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.03 [Електронний ресурс] / Кучмій Олена Петрівна; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2006. – 20 с. – Режим доступу: <http://dissert.com.ua/content/144186.html>

10. Ошитко О. Сучасні тенденції міжкультурного співробітництва у Європі / О. Ошитко // Віче. – 2011. – №8. – С. 17-20. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/2519>.

11. Сербіна Н. Ф. Культурна дипломатія як інструмент зовнішньої політики сучасної європейської держави [Електронний ресурс] / Н. Ф. Сербіна, О. П. Кучмій // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – Вип. 100(1). – С. 122-131. – Режим доступу: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=apmv_2011_100\(1\)_21](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=apmv_2011_100(1)_21)

12. Смирнова О. А. Международная организация Франкофония – вектор влияния и инструмент солидарности / О. А. Смирнова, Д. М. Золина // Вестн. Волгогр. гос. ун-та. – 2012. – Серия 4 (История). – №1(21). – С. 106-111.

13. Смирнова О.А. Роль Франции и Международной организации «Франкофония» / О.А. Смирнова, Т.П. Семенычева // Вестн. Волгогр. гос. ун-та. – 2011. – Серия 4 (История). – №1(19). – С. 89-97.

14. Франция. В поисках новых путей : [под ред. Ю.И. Рубинский]. – М. : Издательство «Весь Мир», 2007 – 624 с.

Малиновская Наталія. Франкофония как интеграционный процесс внешней политики Франции (на примере африканских стран).

В статье анализируются исторические и современные условия создания движения Франкофонии как части внешней политики Франции, направленной на бывшие французские колонии. Франкофония рассматривается как часть культурной дипломатии, структура которой нацелена на распространение французского языка и культуры в образовательном, информационном, культурном направлениях за рубежом. Актуальность вопроса заключается в использовании средств культурной дипломатии для достижения политических целей Франции в исламизированных странах Африки, сохранения своего влияния, позитивного восприятия присутствия Франции в регионе. Важным является вопрос взаимного сотрудничества и стремление бывших колоний в сохранении отношений с Францией и членства в Международной организации Франкофония.

Ключевые слова: Франция, внешняя политика, Франкофония, культурная дипломатия, «мягкая сила», колонии, страны Африки, ислам.

Malynovska Natalia. Francophonie as the process of integration of French foreign policy (for example the African countries).

The article discusses the historical and modern conditions for the creation Francophonie as a part of French foreign policy, that is aimed on the former French colony. Francophonie considered as a part of cultural diplomacy, its

structure focused on spreading the French language and culture in the educational, informational, cultural directions abroad. The relevance of issue is to use the tools of cultural diplomacy for French political purposes in Islamicized countries of Africa, maintaining its influence, a positive perception of the French presence in the region. An important issues is the cooperation and aspirations preserving relations by former colonies with France and a membership of the International Organization Francophonie.

Key words: France, foreign policy, Francophonie, cultural diplomacy, «soft power», colonies, African countries, Islam.

Стаття надійшла до редколегії
29.04.2017 р.

УДК [329.78:364-322]:061.1ЄС

Марина Найдич

Волонтерська діяльність як вектор молодіжної політики ЄС

У статті розглядається нормативно-правова база Європейського Союзу, спрямована на регламентацію та популяризацію волонтерської діяльності. Досліджуються наявність законодавчих документів у кожній окремій країні співдружності. Аналізуються фактори, що впливають на бажання чи небажання молоді долучатися до добровольчих проєктів. Визначаються основні проблеми на шляху популяризації волонтерської активності.

Ключові слова: Європейський Союз, молодіжна політика, нормативно-правова база, волонтерство, активність молоді

Добровольча діяльність існувала ще з позадавніх часів. Першими представниками можна назвати самаритян. Сучасне суспільство також активно впроваджує принципи волонтерства. Участь молоді у добровольчій діяльності сприяє не тільки соціально-економічній згуртованості у суспільстві взагалі, а й приносить користь самим волонтерам. Перш за все, зміцнюється громадянська позиція молоді, зростає розуміння необхідності участі